

عقل و ایمان در تئوری و عمل

گزارشی از دومین نشست الهی‌دانان بریتانیا با الهی‌دانان شیعه ایران

اشاره

چند سالی است که ارتباطی بین دو گروه مسلمان و مسیحی از ایران و انگلستان برقرار شده است. مسلمانان از مذهب شیعه و مسیحیان از مذهب کاتولیک و پیروان سنت بندیکت^۱ هستند. این دو گروه برای نزدیک‌تر شدن و آشنایی بیشتر با عقاید و افکار یکدیگر نشست‌هایی را برگزار کرده‌اند. در این نشست‌ها عقاید و افکار خویش را برای یکدیگر بازگو کرده، به صورت بی‌واسطه با دیدگاه‌های مذهبی یکدیگر آشنا می‌شوند و با استفاده از این درک بی‌واسطه و تکیه بر مشترکات دو دین بزرگ اسلام و مسیحیت در نزدیک‌تر کردن انسان سرگشته امروز به مذهب و سنت‌های دینی همکاری و مساعدت می‌نمایند. نخستین نشست این دو گروه ۱۴ تا ۱۸ تیر ماه ۱۳۸۲ برابر با ۵ تا ۹ جولای ۲۰۰۳ میلادی در لندن برگزار شد. گزارش این نشست در مجله شیعه‌شناسی (شماره اول و دوم، بهار و تابستان ۱۳۸۲) آمده است.

در دومین نشست این دو گروه، موضوع «عقل و ایمان در تئوری و عمل»^۲ از دیدگاه شیعه و کاتولیک بررسی شد. این همایش پنج روزه، از نهم تا سیزدهم جولای ۲۰۰۵ میلادی مصادف با هیجدهم تا بیست و دوم تیر ماه ۱۳۸۴، در کشور انگلستان برپا بود.

1. Benedictian.

2. Faith and reason in theory and practice.

امور صومعه امپل فورث از انگلستان و گروه دین شناسی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) از ایران برگزار کنندگان این نشست بودند. همچنین مرکز مسیحیت و گفت‌وگوی بین ادیان وابسته به کالج هیثروپ دانشگاه لندن نیز در برگزاری این همایش نقشی فعال داشت. روز اول همایش در همین کالج که قدیمی‌ترین بخش دانشگاه لندن و بزرگ‌ترین مرکز مطالعات الهیات و فلسفه در انگلستان است، برگزار شد. سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی نیز در پشتیبانی از این همایش، تلاش بسیاری کرد.

شرکت کنندگان مسلمان به سرپرستی حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد علی شمالی از این مؤسسات بودند: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، دانشگاه قم، دانشگاه شیراز، دانشگاه فردوسی مشهد، مرکز اسلامی انگلستان و مؤسسه مطالعات اسماعیلی لندن.^۳ شرکت کنندگان مسیحی نیز از صومعه امپل فورث، کالج هیثروپ، مؤسسه پاپی مطالعات عربی - اسلامی واتیکان^۴، دانشگاه باث، کلیسای آمریکای شمالی و چند مرکز دیگر بودند.

روز اول

در مراسم افتتاحیه همایش که صبح روز نهم جولای (هیجدهم تیر) در کالج هیثروپ آغاز شد، پس از خوش آمدگویی رئیس کالج هیثروپ، حجت الاسلام والمسلمین معزی، رئیس مرکز اسلامی انگلستان، در سخنان کوتاهی به «جایگاه گفت‌وگوی ادیان از دیدگاه اسلامی» پرداخت. وی در بخشی از سخنان خود، با محکومیت حادثه تروریستی انفجار چند بمب در لندن، خشونت و تروریسم را حاصل بی‌ایمانی و گرایش نابخردانه به دین دانست.

دکتر هوستا لاکونزا بلدا^۵ رئیس مؤسسه پاپی مطالعات عربی - اسلامی واتیکان، سخنران بعدی همایش بود که درباره «اصول و ماهیت گفت‌وگو در عصر جدید»^۶ از دیدگاه کاتولیک سخنرانی کرد. پس از آن، حجت الاسلام والمسلمین محمود محمدی عراقی رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، مقاله خود را خواند. وی در مقاله اش

3. The institute of Islamic studies.

4. Pontifical institute for Arabic and Islamic studies.

5. Justo Lacunza Balda.

6. The principle and nature of Catholic dialogue in the modern world.

تلاش‌های جمهوری اسلامی ایران را در سال‌های گذشته برای ایجاد فضای گفت‌وگوی بین ادیان مختلف برشمرد و تمدن ایرانی را در همهٔ اعصار حاکی از موحد بودن ایرانیان دانست. وی فضای کشور را با وجود ادیان مختلف فضای گفت‌وگو و همزیستی مسالمت‌جویانه بین مردم معرفی کرد. نام برده در انتها با اشاره به اصولی چون: عقلانیت، عدالت و ایمان در تشیع افزود: تشیع با داشتن چنین اصولی، به جای تحمیل آرای خود بر سایر ادیان، به سراغ گفت‌وگو می‌رود.

بخش دوم همایش بعد از ظهر همین روز با سخنرانی دو نفر از شرکت‌کنندگان دربارهٔ موضوعات اصلی گفت‌وگو ادامه یافت. حجت الاسلام والمسلمین دکتر شمالی از طرف گروه شیعی و دکتر جان مک‌داد^۷ از طرف گروه کاتولیک، دربارهٔ موضوعاتی چون عقل و ایمان و مرجعیت، سنت و اخلاق، رابطهٔ عمل و ایمان در سنت‌های شیعی و کاتولیکی توضیحاتی ارائه دادند. این بخش از همایش با جمع‌بندی و نتیجه‌گیری و دعای حاضران به پایان رسید.

ادامهٔ این همایش به مدت چهار روز در صومعهٔ امپل فورث در شمال شهر یورک پیگیری شد. مجموعهٔ برنامه‌های همایش در این صومعه، به سه دستهٔ عمده تقسیم می‌شد: سخنرانی و ارائه مقاله، تشکیل گروه‌های بحث و گفت‌وگو و بازدید.

روز دوم

چون برای انتقال از لندن به امپل فورث بیش از پنج ساعت زمان لازم بود، برنامهٔ نوبت صبح در روز دوم برگزار نشد. در جلسهٔ بعد از ظهر خوش‌آمدگویی و معرفی شرکت‌کنندگان در صومعه انجام شد. در این جلسه، پدر روحانی «بت تیموثی رایت»^۸ مسئول صومعه، ادارهٔ جلسه را بر عهده داشت و پس از خوش‌آمدگویی از حضار خواست تا هر کدام یک به یک خود را معرفی کنند.

پس از آن، حجت الاسلام والمسلمین دکتر شمالی نیز دربارهٔ سابقهٔ ارتباط و نحوهٔ آشنایی گروه شیعی با گروه کاتولیک سخنرانی ارائه کرد.

7. John McDade.

8. Abbot Timothy Wright.

اولین سخنران روز سوم دکتر پاتریک ریوران^۹ از کالج هیثروپ دانشگاه لندن بود که مقاله خود را با عنوان «ایمان و عقل در سنت کاتولیکی»^{۱۰} ارائه کرد. سپس دومین مقاله را آقای دکتر محسن جوادی از دانشگاه قم خواند. وی در مقاله خود مسئله «ایمان و عقل از دیدگاه شیعی» را بررسیید.

پس از ارائه این دو مقاله، گروه‌های بحث و گفت‌وگو در فضایی دوستانه و صمیمی به بررسی مقاله‌های ارائه شده پرداخته و با پرسش و پاسخ، مطالب ارائه شده را به چالش کشاندند. آن‌گاه در جلسه عمومی و با حضور صاحبان مقالات به نتیجه‌گیری و جمع‌بندی مطالب پرداخته شد.

در عصر همین روز، شرکت کنندگان از «زیارتگاه مادر»^{۱۱} و «صومعه امپل فورث»^{۱۲} دیدن کردند.

روز چهارم

محور بحث‌های روز چهارم همایش «مرجعیت و سنت» بود^{۱۳} که دو نفر از صاحب‌نظران به تبیین آن از دیدگاه شیعه و کاتولیک پرداختند. ابتدا بت مارک سرنا^{۱۴} رئیس کلیسای گفت‌وگوی ادیان در آمریکای شمالی به تشریح جایگاه و محتوای مرجعیت و سنت از دیدگاه کاتولیکی پرداخت و آن‌گاه حجت الاسلام والمسلمین دکتر کاکائی از دانشگاه شیراز این موضوع را از دیدگاه شیعی بررسی کرد.

با تشکیل گروه‌های بحث و گفت‌وگو، شرکت‌کنندگان به تبادل نظر و ایراد پرسش و پاسخ درباره محتوای مقاله‌های ارائه شده مشغول شدند. سپس جلسه عمومی برگزار شد و مطالب ارائه شده جمع‌بندی و نتیجه‌گیری شد.

9. Patrick Rioran.

10. Faith & Reason In The Catholic Tradition.

11. Lady Chapel.

12. Bonaventure Knollys.

13. Authority & Tradition.

14. Abbot Mark Serna.

موضوع بحث عصرگاهی روز چهارم «هدایت معنوی»^{۱۵} بود. در این بخش نیز دو مقاله از دو دیدگاه شیعی و کاتولیکی ارائه شد. دکتر مایکل بارنس^{۱۶} از کالج هیثروپ دانشگاه لندن مسئله «هدایت معنوی در سنت کاتولیک» را بر کاوید و پس از او، حجت الاسلام و المسلمین دکتر شمالی از مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) همین موضوع را از دیدگاه شیعی تشریح کرد. به دلیل اینکه در بحث هدایت معنوی، دو دیدگاه شیعی و کاتولیکی مشابهت‌های زیادی دارند، عملاً این قسمت از همایش به جذاب‌ترین بخش تبدیل و با استقبال خیلی خوب شرکت‌کنندگان روبه‌رو شد.

پس از مراسم دعای عصرگاهی و شام، جلسه‌ای عمومی تشکیل شد که طی آن آقای لن هارو^{۱۷} ناشر کتاب همایش نخست شیعه - کاتولیک، توضیحاتی درباره گفت‌وگوی شیعی - کاتولیکی در ایران ارائه کرد و به سابقه این بحث در میان عالمان شیعی و آثار آنها پرداخت.

روز پایانی

روز پایانی همایش به بحث درباره «اخلاق و عمل»^{۱۸} اختصاص داشت. اولین سخنران روز پایانی دکتر اسکات توماس^{۱۹} از دانشگاه باث^{۲۰} مقاله خود را ارائه کرد و در ضمن آن به بحث اخلاق و عمل و رابطه آنها با ایمان اشاره کرد. در ادامه آقای دکتر رضا شاه کاظمی از مؤسسه مطالعات اسماعیلی لندن در همین موضوع سخن گفت و رابطه اخلاق و عمل را از دیدگاه شیعی شرح داد. پس از ارائه هر دو مقاله گروه‌های بحث و گفت‌وگو، مقاله‌های ارائه شده را بررسی‌ده و به نقد کشیدند. آن‌گاه جلسه عمومی تشکیل شد و با حضور صاحبان مقاله‌ها، مطالب ارائه شده جمع‌بندی و نتیجه‌گیری شد.

15. Spiritual Direction.

16. Michael Barnes.

17. Len Harrow.

18. Morality & Praxis.

19. Scott Thomas.

20. Bath University.